

ОСТАП ВИШНЯ – КОРОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ГУМОРУ

Остап Вишня вважається засновником нового жанру в українській літературі – усмішки.

Його постать – неординарна. І не лише тому, що він – з невеликої когорти українських письменників, твори яких викликають щиру посмішку. Але й тому, що, переживши переслідування, арешти, ув'язнення і 10 років таборів, ця людина не втратила почуття гумору та смак до життя...

Остап Вишня (Павло Губенко) народився 1 (13) листопада 1889 року на Полтавщині в багатодітній селянській сім'ї. Павло ріс шостою, допитливою й мрійливою дитиною, рано навчився читати і пішов до початкової школи, коли йому ще не виповнилося 6 років. Навчався в Київській військово-фельдшерській школі, оскільки навчання там було безкоштовним, закінчив її у 1907 році і працював фельдшером спочатку в армії, а потім – у хірургічному відділі лікарні Південно-Західних залізниць.

У квітні 1921 року він почав працювати в республіканській газеті «Вісті ВУЦВК»), а ще через кілька місяців – відповідальним секретарем «Селянської правди». 22 липня 1921 року у цій газеті під фейлетоном «Чудака, їй-богу!» вперше з'явився підпис «Остап Вишня». З того часу розпочався період активної творчості і систематичних виступів письменника у радянській пресі. Остап Вишня брав участь у діяльності літературних об'єднань «Плуг» і «Гарт», в організації та редагуванні перших номерів журналу «Червоний Перець». У 1922 році Остап Вишня написав близько 80 усмішок і фейлетонів, в 1923 р. – понад 270. У 1924 році видав 9 збірок своїх творів, а в 1929 році – 28. У 1926 році Остап Вишня опублікував збірку «Українізуємось». Згодом, за три роки вона була перевидана 5 разів.

23 грудня 1933 р. Остапа Вишню заарештували – у сфабрикованій проти нього справі його звинуватили в контрреволюційній діяльності й тероризмі і 23 лютого 1934 року «судова трійка» визначила йому міру покарання – розстріл. Але 3 березня рішенням колегії ОДПУ вирок замінили десятирічним ув'язненням.

У 1935 році «видатного злочинця» Вишню перевели в ізолятор на Кожву (коло Воркути), а звідти, у 1937 році – в час масових розстрілів політв'язнів у концтаборах – відправили за 800 кілометрів в мороз пішим етапом назад до Чібію для додаткового «слідства». Відомо, що у дорозі Вишня захворів на запалення легенів і в непритомному стані його залишили на якомусь пересильному пункті. Саме це врятувало письменника від розстрілу, бо поки він боровся зі смертельною недугою, період єжовських розстрілів політв'язнів минув. У таборі Вишня був на різних роботах: якийсь час працював фельдшером, плановиком.

З грудня 1943 р. письменник вийшов на волю. У наступному році він повернувся до літературної роботи, надрукувавши 26 лютого в газеті «Радянська Україна» усмішку «Зенітка», яка обійшла усі fronti і часто звучала по радіо. У постаті діда Свирида – головного героя твору, письменник показав кращі риси народного характеру.

Після закінчення Другої світової війни Остап Вишня багато уваги приділяв перекладам творів із світової класики – Олександра Сухово-Кобиліна, Марка Твена, О.Генрі, Бранислава Нушича, Ярослава Гашека, Яна Неруди. Крім того, він також був членом редколегії журналу «Перець» і одним із найактивніших його співробітників, членом правління Спілки письменників України та інших громадських організацій республіки, учасником численних зустрічей із читачами.

Його гумористичні твори були надзвичайно популярними серед народу. Задля того, щоб читати Вишню, багато неписьменних селян прагнули ліквідувати свою неграмотність, а русифіковані робітники та службовці вчилися читати українською мовою. Значна частина газетних «усмішок» письменника видавалась окремими збірками великими тиражами по декілька разів. Тільки за 1928 рік вийшло 25 збірок «Вишневих усмішок», а 1928 року було видано чотиритомне видання вибраних усмішок. Загалом ще за життя письменника світ побачило понад 100 збірок його творів. Лише до початку 1930 року тираж книжок Вишні доходив до двох мільйонів – нечуваної для тих часів цифри.

Провідною темою усієї творчості письменника було розвінчання вад людини і суспільства. Його усмішкам притаманні такі ознаки, як лаконізм, дотепність, іронічність. Він майстерно володів літературною і народною мовою, міським жаргоном. Комізм Вишні був не комізмом ситуацій, а комізмом слова, грою слів, жарту, афоризму, примовки, недововки, натяку, каламбуру.

Він був проникливим психологом, умів скупими засобами вловити химерну гру в людині таких комплексів, як страх, заздрість, заважакуватість, брехливість, наївність, цікавість, жорстокість, любов. Ліризм та одухотвореність української природи найбільш виразно зображено Остапом Вишнею у збірці «Мисливські усмішки».

Творчість гумориста надихалась такими великими поняттями, як народ і людина. Він писав у своєму щоденнику: «Треба любити людину. Більш ніж самого себе. Любити, між іншим, це дуже тяжка робота... Просто не любив я печальних лиць, бо любив сміятися. Не переносив я людського горя. Давило воно мене, плакати хотілося... Я народний слуга! Лакей? Ні, не пресмикався! Вождь? Та Боже борони!...» І люди, український народ відповідали йому взаємністю. А сам письменник у своєму щоденнику 15 травня 1949 року зазначав: «Який би я був щасливий, якби своїми творами зміг викликати усмішку, хорошу, теплу усмішку, у радянського народу! Ви уявляєте собі: народ радісно усміхнувся! Але як це трудно!».

Остапу Вишні випало жити в пору великих соціальних зрушень, в часи світлих надій і розчарувань, епохальних звершень і масового терору. Йому вдалося вижити і він став письменником для мільйонів читачів.

У 1955 році судовими органами СРСР Остап Вишня був реабілітований. Через рік, 28 вересня 1956 року, письменник помер від серцевого нападу.

Ушанування пам'яті

Іменем Остапа Вишні названі вулиці у багатьох населених пунктах України, у тому числі – у Києві, Миколаєві, Дніпрі, Луганську, Полтаві, Харкові, Сумах, Хмельницькому, Одесі, Чернігові, Бердянську та інших.

На батьківщині письменника в Груні Охтирського району Сумської області в кінці 1982 року було відкрито Літературно-меморіальний музей Остапа Вишні.

Літературно-меморіальний музей Остапа Вишні працює також у селі Кринки Олешківського району Херсонської області.

У 1991 році режисер Ярослав Ланчак створив документальний фільм «Із життя Остапа Вишні».

29 жовтня 2014 року була введена в обіг ювілейна монета серії «Видатні особистості України» номіналом 2 гривні, присвячена 125-річчю від дня народження Остапа Вишні.

Такі твори Остапа Вишні, як «Перший диктант», «Як ми учились», «Мисливські усмішки» введені у програму з української літератури середньої школи.

Перечитайте твори Остапа Вишні !

Підготувала бібліотекар Людмила Прокоф'єва